

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

С Т А Н О В И Щ Е

От: *ДОЦ. Д-Р КОНСТАНТИН ВЕСЕЛИНОВ ТАНЕВ;*
ЮФ, УНСС;
ПРАВО

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по *научна специалност* в УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Емилия Емилова Ганева*
Тема на дисертационния труд: *ПРЕТОРСКИЯТ МЕХАНИЗЪМ АСТЮ*
QUOD METUS CAUSA КАТО ПОДПОМАГАЩ, ДОПЪЛВАЩ
И КОРИГИРАЩ ЦИВИЛНОТО ПРАВО И НЕГОВОТО ВЪЗ-
НИКВАНЕ И РАЗВИТИЕ ОТ АСТЮ IN FACTUM ДО АСТЮ IN
IUS

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 539 / 08.03.2023 г. на Ректора на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към ЧПН/ЮФ на УНСС по *научна специалност* съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС № 621/28.03.2018 г. Обучението е осъществено в *задочна* форма през периода 2018-2023 г.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Предложеният на вниманието на членовете на научното жури дисертационен труд представлява впечатляващо изследване от над 420 стандартни машинописни страници, посветено на въпросите за възникването и развитието на защитата на лице, извършило правен акт поради страх – т.нар. „акция по повод на страх“. Тя е възникнала в рамките на юрисдикцията на различните видове претори във времената от последната фаза от еволюцията на Римската република както в Града, така и в провинциите. Това е пряко свързано с възможността магистратите да създават механизми за защита *ad hoc*, извън своите едикти, така наречените декретални акции, които не изменяли действащото цивилно право. Наред с тях формули с такива процедурни механизми се включвали в рамките на самите едикти, наричани съответно „едиктални“, които вече внасяли нов елемент в него.

Темата е актуална като насоченост и съдържание с оглед наличието на различни студии в нейната област през последните десетилетия предвид на тенденцията да се потърси широкият културно исторически контекст при формулирането и развитието на правото в Античния Рим от късната предкласика и ранната класика. Изследователят добросъвестно и внимателно проследява наличната специализирана литература по въпроса и представя своите виждания, като поставя анализа си в широкия контекст на изворите с различен характер. Този модерен днес подход е преди всичко свързан от една страна с липсата на достатъчно чисто правни извори и от друга, с влиянието на различни философски, религиозни учения върху преформулирането на правното познание на научна основа.

В своите заключения Емилия Ганева представя Защитата като механизъм водещ до унищожаемост, а не до нищожност на атакуваните с него актове; откроява различните обективни критерии (правни предпоставки) за да се приеме наличието на страха като основателна причина за тяхната отмяна; определя правната характеристика на Акцията като *in rem scripta*, откроява връзката на „страха“ (*metus*) с някои средновековни и модерни правни институти и понятия.

Разработката притежава изискуемите елементи за структурата на дисертационен труд, като добавя и допълнителни такива, за да отрази поподходящо резултатите от проведеното изследване. Дисертацията има увод, три глави, апендикс, заключение и библиография. Използваната научна литература е значителна, като се изброяват 213 заглавия предимно на латиница, но и на кирилица. Проследени са и изследванията и в България. Може да се приеме, че в този смисъл работата на Емилия Ганева има приоритет в националните изследвания като цялостен анализ на разглеждания институт.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Разработката отговаря на поставените научни задачи и обхваща в цялост темата, но наред с това и хвърля мостове към следримското и модерното развитие на института. Това увеличава практическата стойност на изследването, което е добра основа за последващи проучвания в областта на тази защита не само в Античността, но и в следващите етапи от развитието на правната наука.

Методите на проучване и анализ използвани в Дисертацията са характерни за правноисторическите изследвания и стъпват върху подробна дискусия на правните паметници в техния палингенетичен контекст на основата на юридическата екзегетика. Поставянето на тези резултати в по-широкия контекст на останалите литературни източници при изграждането на правните понятия под влиянието на различни философски концепции, които идват от Древна Елада и релевантните реторически съчинения.

Откроява се проблемът за „страха“ (*metus*), който във времената на развитата и късната Римска република се превръща във важен елемент от сюжетите на литературните и историческите произведения на античните автори. В научните трактати, устойчивостта на актовете на насилие и застрашаване и необходимостта на репресия срещу извършилите ги нарушители се превръщат в критерии за образците на добро или укоримо морално поведение, които въздействат на свои ред и върху по-късната литература. Тези особености на подхода в анализа на Емилия Ганева, позволяват не само адекватното оценяване на собственото римско възприятие на материята, но и на тези литературни и научни тенденции, които ще последват римския модел на мислене в правото, етиката и реториката.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Съществен принос на разработката е проследяването на възникването и развитието на Защитата от декреталната формула (т.нар. формула Октавиана) към едиктална акция по повод на извършеното поради страх – *actio quod metus causa*. Освен това трябва да бъде посочено и успешното ѝ характеризирание като възстановителен механизъм за въздействие, който съдържа и наказателни елементи срещу извършителя. В този смисъл „застрашаването“ може да бъде разглеждано и като пример за т.нар. преторски деликти. Тук трябва да се подчертае, че римските юристи определяли изключително видовете деликти като краен брой (за разлика от днешната българска традиция), като именно преторските способности на защита давали процедурни основания за обновяване на правната регулация. Въпреки тези коректни заключения за систематично съдържание на разглежданите про-

цесуални инструменти за корективно репресиране на действията, насочени към придобиване на облага със страха, в изследването изградените понятия не са представени като неизменни топоси с абстрактно философско значение като цяло за правното мислене. Напротив, те са проектирани в естествената им историческа среда като елемент от социалната конструкция от съответната епоха. Тя именно е била бурна и носи белезите на дълбоки социални противоречия, като изследваните институти всъщност са механизъм за възстановяване на нарушената хармония, а не за постигането на политическо надмощие на една или друга политическа прослойка.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Към Дисертацията са представени пет публикации, свързани с нейната проблематика.

Restitutio in integrum (metus causa), представлява глава в колективното монографично произведение Доктринерната традиция на частното право въздействието ѝ върху българската правна среда. Изследването откроява различни научни подходи в проучването на римската основа на актуалния правен институт на основата на първичния изворов материал от римската епоха.

The Violent Taking of Property – vis – Robbery or Only a Ground for Restitution, е публикация по доклад на международна научна конференция. В изследването се проследяват психологически и физическите страни на насилието.

Корективната справедливост и корекцията, прилагана чрез преторското право спрямо недоброволните обвързвания и аналогични механизми в съвременното право, също предлага публикация от участие в научна конференция. В изследването се търси връзката с формите на застрашаване и етическите трактати на Аристотел.

Понятието „основателен страх“ по чл.30 от ЗЗД, сравнено с понятието „*metus*“ – „страх“, по смисъла на *D. 40.2.0 QUOD METUS CAUSA GESTUM ERIT*, също представлява публикация от участие в научен форум. В него се извършва диахронично сравнение между днешната уредба и античните разбирания.

Противоречието с добрите нрави като основание за нищожност, е публикация на доклад, изнесен на научен форум, която отразява противоречието с добрите нрави като субсидиарно основание за нищожност на договорите.

Представените в допълнителните публикации изследвания показват задълбочения интерес на Емилия Ганева към страха и основанията, които той дава на увредените страни за защита. Наред с това се вижда разполагането на темата на основата на диахроничното сравнение и търсенето на

въздействието на гръцките философски течение в изграждането на римските правни концепции.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът отличава правилно целите, резултатите, методите на изследването и следва да получи висока оценка.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Като дискуссионно може да се изтъкне заключението за чисто реиперсекуторния характер на изследваната защита, предвид възможността, предвидена в коментарите на Гай, за наличието на акции със смесен характер, чиято класичност днес вече се приема като безспорна.

8. Заключение

Трябва убедено да посоча, че въпреки направените ремарки, изследването отговаря на поставените изисквания за дисертационен труд и подкрепям решение на Научното жури „за“ предоставянето на ОНС „Доктор“ на Емилия Емилова Ганева.

26.04.2023/София

Подпис:

